

tum : auxilium autem congruum est gratia, quia quoad congruitatem debitum non est. Sed imprimis hoc est aliud novum et valde mirabile in hac sententia, quod idem auxilium ejusdem ordinis, si sit tantum sufficiens, non sit gratuitum : si vero sit efficax, id est, in præscientia Dei infallibiliter effectum, appelletur proprie et in rigore gratia, de qua Concilia loquuntur. Hoc enim non videtur recte, nec consequenter dictum. Tum quia, si illud auxilium efficax est vera gratia, continet propriam illuminationem et inspirationem Spiritus sancti : ergo necesse est, ut auxilium, quod in eodem ordine dicitur sufficiens, contineat illuminationem et inspirationem Spiritus sancti : quia auxilium efficax in hoc convenit cum sufficienti, solumque addit, ut illuminatio et inspiratio congrua sit : ad rationem autem gratiæ satis est, ut sit illuminatio et inspiratio Spiritus sancti. Et ideo, si auxilium efficax est gratia, necessarium videtur, ut etiam sufficiens sit gratia, quamvis minor. Tum etiam erit, quia cogitatio honesta, quamvis ex defectu hominis non sit habitura effectum honestæ operationis, est quoddam beneficium naturæ rationalis et non est illi simpliciter debitum in hoc, vel illo individuo, quia non repugnat dari homini etiam, qui toto tempore vitæ nullam habeat cogitationem honestam sine admixtione alicujus prævæ circumstantiæ : ergo si illa ratio indebiti beneficii sufficit ad rationem gratiæ in cogitatione congrua, etiamsi in reliquis omnibus naturalis sit, eadem ratione sufficiet, ut cogitatio bona et de se sufficiens ad honeste operandum sit vera gratia, quia si non omnibus individuis debita est, nulli est debita in particulari. Ergo si rationalis natura non potest condi sine hoc beneficio, non potest condi sine gratia.

16. *Amplius impugnatur dictum responsum.* — Unde ulterius impugnatur illa responsio, quia licet in uno, vel alio individuo, vel respectu aliquorum actuum in particulari, possit Deus condere hominem, cui non det auxilium congruum ad honeste operandum : tamen quod omni homini, et respectu omnis bonæ actionis deneget Deus hujusmodi auxilium, a divina bonitate alienum videtur, et a sapienti ejus providentia. Hoc autem satis est, ut hoc auxilium non sit gratuitum, seu gratiæ, sed naturæ debitum. Nam, ut censeatur debitum naturæ, non oportet ut necessario sit dandum omnibus individuis, sed satis est, quod toti speciei negari non possit juxta exigentiam talis naturæ. Quod patet exemplo

paulo antea tacto de cogitatione honesta ut sic, præscindendo a congrua, vel non congrua, effectura, vel non effectura, quæ non censetur gratia, sed humanæ naturæ debita, quamvis necessarium non sit, ut omnes homines illam recipiant, seu interdum exerceant : satis est enim, quod non possit, nec debeat tota natura in omnibus individuis, ac semper tali cogitatione carere.

17. *Ratio aptior redditur.* — Ratio vero a priori est, quia natura humana per naturales vires potest efficere hujusmodi cogitationem et ab objectis secundum naturalem cursum rerum potest ad illam excitare, ergo contingere non potest quin in tanta hominum varietate, et objectorum diversitate sæpius excitentur cogitationes bonæ in aliquibus hominibus. Pertinet autem ad debitam Dei providentiam, ut cum his causis, et objectis generaliter concurrat. Neque esset consentaneum divinæ bonitati, vel nolle concurrere, quoties cogitatio excitanda futura est honesta, vel specialiter illam impedire, providendo, ut semper interveniat causa vel objectum turpitudinem aliquam admiscens. Si autem ipse hoc specialiter non provideat, sed res omnem cursum suum agere sinat, possibile profecto non est, non sæpius excitari cogitationes honestas, et consentaneas rationi in cordibus hominum : et ideo talis cogitatio, quatenus in suo ordine est auxilium sufficiens ad honestam operationem, non censetur ex suo genere auxilium gratiæ, sed naturæ.

18. Idem autem discursus fieri potest de cogitatione congrua ejusdem operis honesti, quæ solum addit ex parte Dei voluntatem dandi illam in præscientia conditionata, quod sit habitura effectum honestæ operationis. Nam similiter fieri non potest, quin in tota multitudine hominum talis cogitatio sæpe habitura sit effectum, nisi a Deo specialiter impediatur, aut præcaveatur. Quod non solum videtur verum in ea dispositione rerum, et causarum secundarum, quam de facto Deus constituit, sed etiam in quacumque possibili non impedita, sed relicta communi cursui causarum secundarum. Nam in tanta varietate occasionum, et multitudine hominum fieri minime potest, quin in multis hominibus interdum insurgat honesta cogitatio, et judicium prudens, ad quod sequatur bona electio. Igitur cum repugnet divinæ bonitati assumere curam, ut sic dicam, impediendi per providentiam suam, ne iste bonus effectus interdum sequatur, etiam videtur omnino alienum a divina pro-

videntia, ita condere humanam naturam, ut nunquam habeat naturalem cogitationem congruam ad honeste operandum : ergo ob hanc congruitatem vere dici non potest, Deum non posse condere naturam humanam sine donis gratiæ.

19. *Aliud responsum redditur.* — *Non admittitur.* — Aliter responderi potest, duplicem esse gratiam, unam elevantem facultates naturales hominis ad eliciendos actus superantes vires naturæ : aliam excitantem et adjuvantem easdem facultates ad eliciendos actus consentaneos et proportionatos naturalibus viribus earundem facultatum : et naturam hominis potuisse a Deo condi sine priori gratia, non vero sine posteriori. Sed hoc etiam non expectat difficultates tactas. Tum quia, licet illa distinctio in se possit bonum sensum habere, tamen ex illamet sententia, quam impugnamus, debilitatur et incerta redditur. Nam si homo non potest operari bonum sine gratia, unde constat, inter bonos actus quosdam esse superantes naturales vires hominis, alios proportionatos illis, cum absolute ad omnes, et singulos eorum dicatur homo indigere auxilio gratiæ? Unde etiam distingui poterit duplex finis hominis, quem homo vel angelus possit comparare sine viribus gratiæ. Quia ex nullo alio capite certo scimus, finem, ad quem conditus est tam homo, quam angelus esse supernaturalem, nisi quia comparari non potest sine viribus gratiæ. Quod si in ipso sine non habet locum illa distinctio, non est, cur admittatur in actibus qui sunt media ad illum finem. Tum denique, quia immerito vocatur gratia illa sine qua non potest condi natura secundum suam speciem spectata, etiamsi necesse non sit, ut singulis individuis conferatur, ut ostensum est.

20. *Nonum incommodum.* — Nono possumus aliam rationem addere, quia sequitur non solum esse necessariam gratiam ad quemlibet actum bonum moraliter, sed etiam ad actus indifferentes (si in individuo dari possunt, ut iidem opinantes admittunt). Sequela probatur, quia operatio indifferens saltem habet hanc proprietatem homini satis convenientem, quod caret omni malitia morali, et aliunde affert naturæ aliquam commoditatem, verbi gratia, moderatam delectationem, aut recreationem non præviam. Unde operatio indifferens respectu operationis prævæ sine dubio est beneficium naturæ : hoc autem beneficium non est debitum homini sic operanti, quia quo tempore illi offertur cogitatio accommodata ad efficien-

dum actum indifferentem, possit illi offerri cogitatio inducens turpem actum, et non est in potestate hominis facere, ut potius illa, quam hæc cogitatio, seu occasio ejus offeratur : ergo provenit ex providentia Dei non debita : ergo est beneficium indebitum, ergo est vera gratia secundum illam sententiam, quamvis minor, quam sit adjutorium ad bene operandum. Quin potius, si cum proportionem discursus fiat, probabit esse necessariam gratiam ad peccandum venialiter potius, quam mortaliter : quia quod non se offerat cogitatio inducens mortale peccatum, sed solum veniale, ex providentia Dei est, quæ non est tali personæ debita. Hæc autem nullus admitteret : ergo signum est, illam rationem indebiti beneficii non sufficere ad veram rationem gratiæ.

21. *Decimum incommodum notatione dignum.*

— Decimo se offert aliud inconveniens, quod videtur consideratione dignum. Nam ex illa sententia, prout explicata est, sequitur hominem per actus elicitos per vires liberi arbitrii mereri, aut impetrare vera supernaturalia auxilia ad supernaturales actus, atque etiam primam vocationem supernaturalem ad eosdem. Consequens autem coincidit in re ipsa cum errore Semipelagianorum, et est contra intentionem Conciliorum illum errorem damnantium, ergo. Sequelam non admittunt defensores contrariæ sententiæ : sed etiam propter hanc maxime causam videntur illam sententiam defendere ; ut possint bono operi morali tribuere aliquod meritum fidei et nihilominus non tribuere initium salutis libero arbitrio, sed gratiæ. Aiunt itaque initium gratiæ sumi ab illa cogitatione congrua, quæ ad primum actum voluntatis mortaliter bonum necessaria est : et quia supposita prima gratia, per illam potest homo mereri secundam, consequenter aiunt, per illum primum actum bonum posse hominem mereri auxilium gratiæ ad alium actum meliorem, et sic consequenter usque ad actus proximos sanctificationis. Excusant autem se, quod cum Semipelagianis minime consentiant, quia non tribuunt initium illius progressus naturæ, sed gratiæ ratione illius cogitationis congruæ.

22. At profecto, licet verba mutantur, rem eandem esse credimus : Nam imprimis illa cogitatio congrua præcedens non obstat, quo minus talis actus bonus fiat solis viribus liberi arbitrii : quia posita illa cogitatione, sola voluntas ex innata facultate libera, cum solo influxu generali primæ causæ elicit talem actum. Hoc autem est operari per solas vires naturæ.

Nam certe Pelagius nihil aliud docebat, non enim dubitabat, quin cogitatio non libera, saltem in primo actu, præcedere debeat volitionem liberam. Imo ante voluntatem credendi fatebatur præcedere revelationem supernaturalem, saltem ex parte propositionis et applicationis objecti, ut supra adverti: tamen, quia dicebat, facta propositione talis objecti credibilis, solam voluntatem sua libertate naturali utentem, cum generali influxu Dei, posse, tam velle, quam nolle credere, ideo damnatus est, quod doceret voluntatem credendi ex solis viribus liberi arbitrii, cum tamen non diceret cogitationem, quæ antecedit illam voluntatem, esse ex libero arbitrio: ergo a fortiori actus moralis bonus revera est ex solis viribus liberi arbitrii, quidquid sit de illa cogitatione bona. Eo vel maxime, quod illa etiam cogitatio bona esse potest, et sæpe erit ex solis naturalibus viribus humani intellectus provocati et excitati per sensus externos, operantes etiam naturales vires et excitatos ab objectis secundum naturæ cursum, et cum solo generali influxu primæ causæ operantes. Quo ergo modo potest cogitari actio, quæ magis sit ex solis viribus liberi arbitrii.

23. Neque etiam ignorabat Pelagius, quin illa cogitatio honesta et naturalis proveniret ex providentia DEI generali. Nec denique ignorabant Semipelagiani, quin Deus præcognoverit quid liberum arbitrium sit operaturum, si in tali dispositione et ordine rerum constitutum ad talem cogitationem in tali occasione excitetur: constat enim, Semipelagianos hujusmodi præscientiam in DEO agnovisse, quamvis illa non bene usi fuerint. Igitur, qui dicunt, hominem per hæc opera mereri gratiam DEI, plane in re ipsa nihil dicunt diversum illis. Quod sic patet. Nam si illis explicaretur, gratiam, quæ ad hæc opera postulatur, nihil aliud esse præter eam dispositionem rerum et causarum, ex qua illa cogitatio excitanda erat, certe non dubitarent talem gratiam admittere, cum etiam donum creationis gratiam appellarent: quia cum his modis gratiæ stat optime, ut liberum arbitrium solis naturæ viribus operetur. Nullo ergo modo sentiendum est, initium gratiæ seu justificationis, de quo loquuntur Concilia, sumi a naturali cogitatione, quantumcumque recte secundum lumen naturæ, et ita congrua in Dei scientia, ut infallibiliter habitura sit effectum alicujus electionis moraliter bonæ; et consentaneæ rationi naturali. Et ita Concilium Tridentinum, sessione 6, cap. 8, cum dicit: *Justificationis exordium in adultis*

sumi a præveniente gratia Dei, non intelligit profecto, per *gratiam prævenientem*, illam bonam cogitationem, sed *supernaturalem vocationem, quæ sine prævenientibus meritis, ad fidem et justitiam homines vocari incipiunt*, ut in principio illius et sequentis capitis declarat. Ergo ob solam illam cogitationem et congruitatem ejus, non potest dici, quod bonum opus morale necessario sit ex gratia, nec ad vitandum Semipelagianorum errorem talis appellatio gratiæ deservit, sed potius ad illum tegendum et occultandum.

24. *Undecimum incommodum quod ex illa sententia sequitur.* — Undecimo ex illa sententia oritur occasio dicendi, fidem non esse fundamentum totius ædificii spiritualis Christiani hominis, quia ante fidem præcedunt multa opera bona ex illa gratia facta, quæ dicunt, esse vere et proprie dispositiones ad fidem et supernaturalem gratiam, et consequenter a talibus dispositionibus, seu bonis operibus dici potest sumi initium et fundamentum spiritualis ædificii. Nam spirituale ædificium includit omnia opera, quæ ad vitam æternam per se conferunt aliquo modo, sive mediate, sive immediate, sive per proprium meritum, sive per modum impetrationis, aut dispositionis congruæ: ergo fundamentum istius ædificii est ante fidem, imo et ante propriam vocationem ad fidem; quod aliqui consequenter concedunt. Non est tamen satis consentaneum Paulo vocanti fidem, *fundamentum rerum sperandarum*. Ubi Patres et expositores intelligunt, fidem esse fundamentum totius ædificii spiritualis et totius meriti. Et Augustinus sæpe dicit, initium fidei, ac proinde ipsam fidem gratis nobis dari: per fidem autem posse nos mereri et impetrare reliqua. Si autem esset aliquod aliud prius fundamentum, in quo posset fundari meritum ipsius fidei, vel vocationis ad illam, non posset fides ipsa appellari primum fundamentum, neque esset prima gratia, nec initium gratiæ.

25. *Evasio.* — Dicitur fortasse, actum fidei esse primum fundamentum totius supernaturalis ædificii, quia est primus actus illius ordinis, in quo cæteri nituntur: et ideo dixisse Paulum esse fundamentum rerum sperandarum: reliqua vero dona gratiæ, quæ præcedunt fidem, esse inferioris ordinis in suo esse, quamvis convenient in ratione gratuiti doni, et ideo non tam posse dici fundamentum quam dispositionem quamdam, quæ non manet cum ædificio, neque ad illud intrinsece pertinet, sicut fundamentum. Imo addunt aliqui, etiam

voluntatem credendi, quæ est veluti proxima dispositio ad actum fidei divinæ, contineri in illo inferiori ordine gratiarum, quæ in suo esse supernaturales non sunt. Neque videtur hoc inconveniens: quia non oportet ut dispositiones, quæ præcedunt, sint ejusdem ordinis cum forma.

26. *Aditus illi evasioni præcluditur.* — Sed profecto consequenti ratione dici posset, actus ordinis naturalis, etiamsi non sint ex gratia, posse esse dispositiones ad gratiam: cur enim non poterunt, si non est necesse ut sint ejusdem ordinis? Item non oporteret dispositionem proximam ad gratiam sanctificantem esse in se supernaturalem, si necessarium non est dispositionem esse ejusdem ordinis cum forma, quæ ratione illius immediate confertur. Præterea nullum est fundamentum (ut ex supradictis patet) ad distinguendum duos ordines actuum, si ad omnes et singulos illorum est necessarium illud auxilium gratiæ excitantis et adjuvantis, quod nobis est propter Christum datum: quia non aliter traditum est nobis, illos actus esse supernaturales, nisi quatenus docemur, singulos illorum fieri non posse sine auxiliis gratiæ. Denique necesse est, spirituale ædificium Christiani hominis fundari in aliqua cognitione, quia non potest voluntas superædificare, nisi prævia cognitione. Vel ergo illa cognitio naturalis est, vel supernaturalis. Primum dici non potest, alias initium gratiæ esset ex natura: Si autem dicatur secundum, oportet illam cognitionem esse aut fidei, aut saltem proximæ vocationis et internæ inspirationis, aut illuminationis Spiritus sancti trahentis animam ad fidem, quod totum sub fundamento fidei comprehenditur. Ergo ante hoc fundamentum non potest esse meritum, vel gratia, quæ fundare possit spirituale ædificium hominis Christiani.

27. *Duodecimum incommodum.* — *Error Michaelis Baii.* — *Alius error ejusdem auctoris.* — Duodecimo sequitur ex dicta sententia, hominem ex natura sua, ut ex vi providentiæ divinæ quasi connaturali sibi, non habere potestatem liberi arbitrii, nisi ad peccandum. Consequens absurdissimum est et inter alias propositiones damnatur a Pio V et Gregorio XIII, in bulla contra Michaellem Bayum, cujus inter alias, hæc erat una sententia: *Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, et gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit et docet.* Alia sunt: *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.* Item

alia: *Pelagianus est error dicere quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* Quæ dogmata dicebantur ab eo auctore de homine lapso, et in eo sensu damnantur: multa autem damnabiliora sunt dicta, de homine in quocumque statu constituto, etiam naturæ integræ et de angelo, et de omni creatura rationali, vel intellectuali possibili: totum enim hoc sequitur ex illa sententia, et est sine dubio injuriosum naturæ et auctori ejus. Quod autem illud absurdum sequatur, manifestum est, quia illa sententia affirmat hominem indigere gratia tanquam omnino necessaria ad singulos actus moraliter bonos: ergo liberum arbitrium non habet naturales vires, ut vel unum opus morale bonum efficiat sine gratia: ostensum autem est consequenter sequi, nec indifferentem actum posse efficere sine gratia. Quam illationem vidit Michael Bayus, et in citatis verbis tacite admisit. Relinquitur ergo, ut liberum arbitrium natura sua solum sit potestas ad peccandum.

28. *Vim rationis aliquis conabitur subterfugere.* — *Enercatur responsum.* — Responderi potest primo, hoc nullum esse inconveniens, quia in Concilio Arausicano 2, canone 22, dicitur: *Nemo habet de suo nisi mendacium, et peccatum.* Sed aliud est *habere de suo*, aliud est habere in se et in natura sua vires, et potestatem ad aliquid operandum, quod non sit peccatum. Quamvis enim liberum arbitrium possit sine gratia aliquod bonum opus facere, nihilominus dici potest de suo habere illud opus, quando illud præstat, sed ex Deo, non ut auctore gratiæ, sed ut auctore et provisoro naturæ, cui gratiæ pro omni bono agendæ sunt, quia in illum omnia referuntur, unumquodque tamen cum debita proportione. At vero peccatum dicitur homo habere *de suo*, quia peccatum, ut peccatum, non est ex Deo, sed ex libero arbitrio. Imo neque ab ipso libero arbitrio est ratione illius perfectionis, quam a Deo habet, sed ratione imperfectionis, quam ex se habet, nempe quod sit ex nihilo, inde enim consequenter habet, ut sic defectibile, ut est vulgaris doctrina Patrum. Itaque Concilium Arausicanum nunquam dixit, liberum arbitrium non habere potestatem naturalem, nisi ad peccandum, sed dixit, non habere ex se nisi peccatum, quia reliqua omnia in Deum referenda sunt.

29. *Aliud effugium.* — *Rejicitur.* — Aliter vero responderi potest, liberum quidem arbitrium habere ex natura sua potestatem ad bene operandum, indigere tamen gratia, ut ea